

7. Vasylenko, O. V. (2013). Neformal'na osvita doroslyh: nove social'no-osvitnje javyshhe. Osvita doroslyh: teoriya, dosvid, perspektyvy, 7, 35–42.

8. Partners hip between the European Commission and the Council of Europe in the Field of Yout. Strasbourg, Brussels, 19. Available at: <http://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership>

9. A Memorandum on Life long Learning. European Commission. Unit E-3. Available at: <http://www.irlgov.ie/educ/new/LifeLongLearninghtm.htm>

10. Life learning statistics. Available at: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Lifelong_learning_statistics

Рекомендовано до публікації д-р пед. наук Волярська О. С.
Дата надходження рукопису 18.07.2016

Криволап Олена Юрївна, здобувач, Відділ андрагогіки, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, вул. Максима Берлінського, 9, м. Київ, Україна, 04060, Запорізька загальноосвітня школа I-III ступенів № 15, вул. Крепостна, 68, м. Запоріжжя, Україна, 69002
E-mail: lenucik@ukr.net

УДК 37(091) (438) “1939/1945”

ДОСЛІДЖЕННЯ ЕТАПІВ ОРГАНІЗАЦІЇ ПІДПІЛЬНОЇ ОСВІТИ В ПОЛЬЩІ У РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

© О. В. Давиденко

У статті обґрунтовано періодизацію організації підпільної освіти в Польщі у роки Другої світової війни, яка хронологічно охоплює три етапи: 1939–1941 рр. – зародження підпільної освіти; 1941–1944 рр. – етап інтенсивного розвитку та структурної розбудови мережі підпільних закладів освіти; 1944–1945 рр. – етап, який супроводжується ліквідацією закладів підпільної освіти в контексті реорганізації державного ладу в Польщі

Ключові слова: Друга світова війна, Польща, окупація, організація підпільної освіти, розбудова, періодизація

The article deals with the problem of secret education incipience and its periodization in Poland during World War II. The periodization of secret polish education has been defined: the first stage (1939–1941) – the origin of secret education and its further formation; the second stage (1941–1944) – the intensive development of secret education; the third stage (1944–1945) – the cessation of secret education. During the first stage the focus is made on the Nazi policy aimed at establishing control over educational and cultural life of the Polish, which causes the appearance of secret education. The second stage of secret education highlights the activity of Polish educational organizations, which are known to have been the main financial sources of secret education as well as the contribution of pedagogical staff to the enlargement of secret teaching in educational establishments of all levels. The third stage determined as the cessation of secret education is characterized by its transformation due to the change of political regime in the country

Keywords: World War II, Poland, occupation, secret education organization, development, periodization

1. Вступ

В умовах інтеграції України до європейського освітнього простору особливої актуальності набуває вивчення зарубіжного й вітчизняного педагогічного досвіду, звернення до його найкращих зразків у контексті загальних напрямів розвитку європейської освіти. У зв'язку з цим науковий і практичний інтерес становить комплекс питань, пов'язаних із організацією підпільної освіти в Польщі в роки Другої світової війни. Вивчення цього феномена в історико-педагогічному дискурсі допоможе висвітлити його еволюцію, суспільно-політичні та культурно-освітні чинники з огляду на те, що за змістом, масштабністю підпільна освіта не мала аналогів у тогочасній європейській практиці, що істотним чином вплинуло на подальший розвиток польської освіти і педагогічної думки в другій половині ХХ ст.

2. Літературний огляд

Проблематика становлення та розвитку підпільної освіти в Польщі представлена в наукових розвідках вітчизняних і зарубіжних учених. Так, у другій половині ХХ ст. організаційно-педагогічні засади діяльності підпільних закладів освіти розглядалися [1–3]. Наприкінці ХХ ст. – на початку ХХІ ст. набули поширення наукові дослідження, в яких висвітлювалися дидактичні аспекти функціонування середніх загальноосвітніх, професійних та вищих навчальних закладів у підпіллі [4–6]. Отже, аналіз наукової літератури показав, що порушена проблема цілісно, комплексно не вивчалася. Відсутність аналізу специфіки і змісту розвитку підпільної освіти в Польщі в роки Другої світової війни зумовили актуальність цієї наукової розвідки.

3. Мета та задачі дослідження

Мета дослідження – обґрунтувати періодизацію розвитку підпільної освіти в Польщі у роки Другої світової війни.

Для досягнення поставленої мети були вирішені наступні задачі: проаналізувати стан наукової розробки проблеми, розкрити роль та значення підпільних освітянських організацій в структурній розбудові польської підпільної освіти, висвітлити поетапну еволюцію підпільної освіти в зазначений період.

4. Обґрунтування етапів організації підпільної освіти в Польщі у роки Другої світової війни

На основі аналізу науково-педагогічної літератури та комплексу джерел ми виділили три етапи:

I етап: 1939–1941 рр. – період зародження та організації підпільної освіти;

II етап: 1941–1944 рр. – період інтенсивної розбудови підпільної освіти;

III етап: 1944–1945 рр. – поступова ліквідація підпільної освіти в Польщі внаслідок зміни державного устрою на соціалістичних засадах.

Висвітлюючи перший етап, зазначимо, що польська підпільна освіта історично виникла завдяки великому впливу зовнішніх чинників, зокрема, суспільно-політичних, соціально-економічних, обумовлених реаліями та специфікою окупаційного режиму. Найбільш значущим моментом у загальній еволюції польської конспіративної освіти було встановлення «нового порядку» на окупованих польських землях, де провідна роль відводилася нацистській політиці у сфері освіти. Політика окупантів у цій галузі мала на меті встановлення повного контролю над освітньо-культурним і духовним життям польського народу. Фундаментом нацистської політики стала ідеологічна доктрина А. Гітлера, що ґрунтувалася на тезі «про расову перевагу німецької нації». Також у згаданому документі зазначалося: «Польський народ більше не може в європейському співтоваристві націй відповідати титулу культурна нація» [1]. Внаслідок зазначеної директиви вже з перших днів панування німецької адміністрації на території Генерал-Губернаторства і приєднаних до Рейху польських земель ліквідовувалися всі культурно-освітні установи, середні та вищі навчальні заклади, розпочалися перманентні акції зі знищення польської інтелігенції]. Так, вже 30 травня 1940 р. Г. Франком було вирішено провести комплекс репресивних заходів. Наслідком цього стало проведення влітку 1940 р. так званої акції А – Б. За завчасно складеними списками нацисти заарештували та розстріляли тисячі видатних польських громадських і політичних діячів, представників культури й науки. Польські дослідники вважають, що в результаті акції А – Б було ув'язнено 6 тис. осіб [4]. Подібною була політика і на приєднаних до Рейху польських теренах. Загалом, за підрахунками польських дослідників, за період німецької окупації загинуло 8 тис. 520 учителів [2].

Другий етап визначався створенням розгалуженої мережі підпільних освітніх закладів на більшості територій окупованої країни. Значну роль в організації підпільної освіти виокремленого нами періоду

почали відігравати освітні організації, Таємна організація вчителів та освітні управлінські структури Польської підпільної держави, зокрема Департамент освіти і культури, Освітньо-шкільне бюро західних земель, що зуміли налагодити координацію та управління освітніми закладами, здійснити їх фінансування та навчально-методичне забезпечення.

Однією із умов створення і повноцінного функціонування підпільних закладів освіти було фінансування, яке здійснювалося з кількох джерел: підпільними освітніми організаціями, зокрема Таємною організацією вчителів, Освітньо-шкільним бюро західних земель, а також Департаментом освіти і культури. Зазначимо, що Таємна організація вчителів акумулювала кошти від добровільних внесків педагогів, у той час як Департамент освіти і культури отримував фінанси від еміграційного уряду в Лондоні. Як свідчать архівні документи, розміри фінансових дотацій на організацію підпільної освіти різнилися в кожному окрузі. Така градація залежала, насамперед, від розгалуженості мережі підпільних закладів освіти. Лідируючі позиції займала Варшава та Варшавський округ, Краківський, Люблінський, Радомський округи. Відмітимо той факт, що перша дотація Делегатури уряду Департаментові освіти і культури у 1940 р. складала лише 50 тис. злотих [3]. У подальшому фінансування підпільної освіти було значно збільшено, що, безумовно, сприяло кількісному зростанню закладів підпільної освіти. Згідно з архівними даними Головного відділу Союзу польських учителів у Варшаві в період з 1 вересня 1941 р. до 31 грудня 1941 р. фінансовий відділ Департаменту освіти і культури отримав кошти у розмірі 211 тис. злотих, із яких на розбудову підпільної освіти в округах планувалося витратити 190 тис. [7].

Тенденцію до подальшого зростання фінансування підпільної освіти демонструють звіти фінансового відділу Департаменту освіти і культури. Так, за перших шість місяців 1943 р. Департамент отримав 504 тис. злотих на фінансування освітніх цілей, у зв'язку з розширенням мережі підпільної освіти. Як стверджує директор Департаменту Ч. Вицех у наступному півріччі того ж року фінансування збільшилося у два рази і становило близько 1 млн злотих [5]. Зауважимо, що бюджет Департаменту освіти і культури на 1944 р. був найбільшим і становив близько 30 млн злотих [8].

Найбільш проблемною ланкою виявилася організація підпільної середньої освіти, яка була повністю заборонена німецькою окупаційною владою. Проте важливого значення набуває те, що цариною організації таємної освіти на середньому рівні стали дозволені німцями професійні технічні школи. У ході наукового пошуку встановлено, що в 1941–1942 н. р. учнями таємних середніх загальноосвітніх закладів на території Генерал-Губернаторства було близько 40 тис. осіб, у 1942–1943 н. р. – близько 48 тис. учнів, у 1943–1944 н. р. – близько 60 тис. учнів [9]. Вивчення архівних і літературних джерел засвідчує існування осередків підпільної середньої освіти на польських територіях, які були приєднані до Рейху. На цих територіях теж є помітною динаміка зростання кіль-

кості учнів у підпільних закладах середньої освіти. Так, у 1941–1942 н. р. у цих закладах навчалося 1 тис. 180 осіб, у 1942–1943 н. р. – 1 тис. 771 осіб, у 1943–1944 н. р. – 2 тис. 103 осіб [10].

У зазначений період проблеми організації таємного професійного шкільництва були в центрі уваги підпільних органів влади. Так, координаційна, навчально-виховна робота в підпільних закладах професійно-технічного спрямування розпочалася завдяки діяльності Міжорганізаційної координуючої комісії вчительських організацій і спілок; «директорських п'ятірок»; Об'єднання вчителів професійних шкіл; Таємної організації вчителів; Департаменту освіти і культури Делегатури уряду. Згідно зі статистичними показниками, наведеними польськими науковцями, на території Генерал-Губернаторства у 1941–1942 рр. таємно здобували середню професійну освіту 3 тис. 381 осіб, у 1942–1943 рр. – 4 тис. 20 учнів, у 1943–1944 рр. 3 тис. 327 осіб [11]. Максимальне зростання кількості учнів у підпільному професійному шкільництві спостерігалось у 1942–1943 н. р. на відміну

від середнього шкільництва, учнівський контингент якого максимально зріс у 1943–1944 н. р.

Проблемним для польської молоді на окупованих територіях стало й здобуття вищої освіти. Як зазначалося вище, вже у перші місяці окупації поляки не мали жодних можливостей для навчання у вищих закладах освіти через їх ліквідацію. Починаючи з осені 1940 р. активізується процес організації підпільних осередків вищої освіти. Загалом, в окупованій країні підпільно функціонували Варшавський університет, Ягеллонський університет у Кракові, Варшавська політехніка, Познанський університет імені Адама Міцкевича в якості Університету Західних Земель, Вільний Польський університет у Варшаві, Вища комерційна школа у Варшаві, Варшавська вища школа сільського господарства. Зародження та функціонування закладів таємної вищої освіти мало надзвичайно важливе значення для польського суспільства. Кількісний склад студентів основних осередків вищої підпільної освіти у Польщі ми відобразили у табл. 1.

Таблиця 1

Кількісний склад студентів основних осередків вищої підпільної освіти у Польщі (1941–1944 рр.)

Назва навчального закладу	1941	1942	1943	1944
Варшавський університет	425	748	926	1565
Університет західних земель	226	Брак даних	456	1144
Ягеллонський університет	Брак даних	520	900	1000
Вільний польський університет	122	257	281	300
Варшавська політехніка	0	242	284	350
Головна школа сільського господарства	Брак даних	100	Брак даних	200
Головна торговельна школа	200	400	555	900

Джерело: складено автором на основі аналізу [12].

Таким чином, викладене вище дозволяє зробити висновок про те, що період 1941–1944 рр. характеризується інтенсивною розбудовою мережі підпільних закладів різних рівнів і збільшенням учнівського та студентського контингентів.

Розглядаючи третій етап розвитку підпільної польської освіти 1944–1945 рр., слід зазначити, що він характеризувався поступовою ліквідацією мережі підпільних освітніх закладів у зв'язку з перебігом подій на фронтах Другої світової війни та зі становленням нової системи влади в країні. Так, у другій половині липня 1944 р. Радянська армія вступила на польську територію, а в кінці серпня вийшла в район Вісли. На звільнених територіях вся влада перейшла до рук прорадянсько налаштованого Польського Комітету Національного Визволення, який був створений 21 липня 1944 р. у Хелмі та претендував на роль нового уряду в Польщі [13]. Перед новою владою в області освіти постали важливі завдання, насамперед, підпорядкувати і взяти під контроль підпільні освітні структури та в короткі терміни в умовах військового часу розпочати відновлення системи освіти на основі нової прокомуністичної ідеології. Важливу роль у відродженні польської освіти відіграв Манифест, опублікований 23 липня 1944 р., який містив програму соціалістичних перетворень як у соціально-економічній, суспільно-політичній сфері, так і в галузі народної освіти [5].

Підкреслимо, що завдяки активній участі вчителів початкових, середніх загальноосвітніх і професійних закладів удалося розпочати 1944–1945 н. р. Учителі, не чекаючи завершення процесу остаточної організації шкільних інспекторатів, почали на місцях формувати класи, долучалися до акцій збору підручників, устатковували шкільні приміщення. У разі повної руйнації шкільних будівель намагалися обладнати приватні помешкання для навчання.

У складному становищі також перебувала й вища освіта в період 1944–1945 рр. Це пояснювалось катастрофічними втратами серед професорсько-викладацького складу і студентського контингенту через події Другої світової війни, зокрема Варшавське повстання 1944 р., у результаті яких були знищені будівлі багатьох вищих закладів освіти, а матеріальне становище студентів не дозволяло продовжити навчання. Першим вищим навчальним закладом згідно з декретом Польського Комітету Національного Визволення від 23 жовтня 1944 р. став Університет імені Марії Кюрі-Склодовської в Любліні [5]. Відомий своєю конспіративною діяльністю в роки окупації Краківський Ягеллонський університет відновив роботу в березні 1945 р. Місяцем пізніше того ж року відбулося офіційне відкриття Гірничої академії, Торговельної академії в Кракові. Важливий внесок у відродження вищої освіти в Познані зробили професори С. Рожицькі та Й. Сузьські, яких делегувало новоство-

рене Міністерство освіти до цього міста в січні 1945 р. Уже навесні 1945 р. запрацював Університет імені Адама Міцкевича, який був відомим під час окупації як Університет західних земель, а також Познанська торговельна академія. Процес відновлення варшавських закладів вищої освіти розпочався в кінці 1944 р. – на початку січня 1945 р. Одним із перших у листопаді 1944 р. розпочав своє функціонування Варшавський політехнічний університет, проте його діяльність вдалося поновити не у Варшаві, а в Любліні. Згодом до освітнього процесу долучилися Варшавський університет – у грудні 1944 р., Вища школа сільського господарства, Вища торговельна школа – у березні 1945 р., Академія мистецтва – у січні 1945 р. [5].

Підсумовуючи все вище сказане зазначимо, що період 1944–1945 рр. характеризувався поступовим «затуханням» підпільної освіти. Це пояснюється насамперед тим, що в липні 1944 р. на територію Польщі ввійшли Радянські війська, і в результаті цього спочатку був створений Польський Комітет Національного Визволення, а згодом Тимчасовий уряд, які розпочали процеси поступової ліквідації підпільної освіти в Польщі в контексті «соціалістичної» моделі шкільництва.

5. Результати дослідження та їх обговорення

У ході дослідження з'ясовано, що сучасні вітчизняні, зарубіжні науковці виявляють значний інтерес до проблем польської освіти в цілому. Не обійшли вони своєю увагою й проблему організації підпільної освіти в Польщі в роки Другої світової війни, що розглядалася в контексті як загальнопедагогічних проблем, так і на прикладі конкретних педагогічних явищ.

Обґрунтовано авторську періодизацію організації й розвитку підпільної освіти в Польщі у роки Другої світової війни:

I етап: 1939–1941 рр. – період зародження та організації підпільної освіти;

II етап: 1941–1944 рр. – період інтенсивної розбудови підпільної освіти;

III етап: 1944–1945 рр. – поступова ліквідація підпільної освіти в Польщі внаслідок зміни державного устрою на соціалістичних засадах. Періодизацію здійснено відповідно до таких критеріїв: історичного (врахування історичних подій досліджуваного періоду), нормативного (врахування нормативних документів щодо організації та розвитку підпільної освіти), змістово-організаційного (врахування трансформацій у змісті та структурі підпільної освіти).

6. Висновки

На основі історіографічного аналізу дослідницьких матеріалів з'ясовано, що вітчизняні та зарубіжні вчені виявляють науковий інтерес до проблеми становлення та розвитку польської підпільної освіти в період Другої світової війни. Аналіз науково-дослідницької літератури підтверджує її актуальність, науковість, значущість в історії вітчизняної та зарубіжної педагогічної думки. Водночас, незважаючи на суттєві теоретичні наукові напрацювання багато аспектів проблематики організації підпільної

освіти залишаються недостатньо вивченими і дискусійними.

У розбудові підпільної освіти ключову роль відіграли таємні управлінські структури, серед яких Таємна організація вчителів, Департамент освіти і культури Делегатури уряду в еміграції, Освітньо-шкільне бюро західних земель. Вищезгадані інституції надавали окремим керівним осередкам підпільного навчання та освітнім закладам значну організаційну, фінансову допомогу, здійснювали інструктивне та навчально-методичне забезпечення.

У ході нашої наукової розвідки виокремлено та схарактеризовано етапи організації і розвитку підпільної освіти із урахуванням суспільно-політичних, соціально-економічних і педагогічних детермінантів:

I етап (1939–1941 рр.) – зародження підпільної освіти, який характеризувався ліквідацією довоєнної системи освіти, запровадженням німецької освітньої політики, що призвело до стихійного виникнення осередків підпільного навчання на різних рівнях;

II етап (1941–1944 рр.) – інтенсивний розвиток підпільної освіти, який відзначався активізацією діяльності Таємної організації вчителів, Департаменту освіти і культури, Освітньо-шкільного бюро західних земель як провідних координаційних центрів, що призвело до структурної розбудови мережі навчальних закладів і осередків, їх кількісного зростання;

III етап (1944–1945 рр.) – поступове згортання підпільної освіти, вагомою особливістю якого стала гостра суспільно-політична боротьба за владу в країні, що спричинило ліквідацію мережі підпільної освіти та її часткове підпорядкування новому уряду.

Література

1. Казакова, О. М. Впровадження нацистської політики у сфері освіти на окупованих польських землях (вересень 1939 – червень 1941 рр.) [Текст] / О. М. Казакова // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. – Запоріжжя: Просвіта, 2007. – Вип. XXI. – С. 302–305.
2. Walczak, M. Działność oświatowa i martyrologia nauczycielstwa polskiego pod okupacją hitlerowską 1939–1945 [Text] / M. Walczak. – Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk – Łódź: Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1987. – 532 p.
3. Wycech, Cz. Z dziejów tajnej oświaty w latach okupacji [Text] / C. Wycech. – Warszawa: Nasza Księgarnia, 1964. – 285 p.
4. Ignatowicz, A. Tajna Oświata i Wychowanie w Okupowanej Warszawie [Text] / A. Ignatowicz. – Warszawa: Fundacja «Warszawa Walczy 1939–1945», 2009. – 191 p.
5. Mauersberg, S. Szkolnictwo polskie po drugiej wojnie światowej (1944–1956) [Text] / S. Mauersberg, M. Walczak. – Warszawa: Polskie Towarzystwo Pedagogiczne Zarząd Główny, 2005. – 275 p.
6. Василюк, А. В. Тенденції реформування шкільної освіти Польщі (XX – початок XXI ст.) [Текст]: дис. ... д-ра пед. наук / А. В. Василюк. – Тернопіль, 2011. – 462 с.
7. Archiwum Zarządu Głównego Związku Nauczycielstwa Polskiego w Warszawie (dalej – AZG ZNP) [Text]. – Sprawozdania okresowe DOiK Delegatury Rządu RP, sygn. 24, teczk. 21. Sprawozdanie DOiK za okres I IX – 31 XII 1941 r., 37 k.
8. AZG ZNP [Text]. – Sprawozdania okresowe DOiK Delegatury Rządu RP, sygn. 24, teczk. 21, Sprawozdanie finansowe DOiK za okres od I IV – 30 VIII 1944 r., 139 k.

9. Archiwum Akt Nowych w Warszawie (dalej – AAN) [Text]. – Ministerstwo Oświaty w Warszawie, sygn. 1879, Departament Szkolnictwa Ogólnokształcącego, Nauczanie w okresie wojny, wypracowanie uczniów szkół średnich, 1946, 235 k.

10. AAN, Ministerstwo Oświaty w Warszawie, sygn. 7496 [Text]. – Departament Planowania i Finansowania: szkolnictwo polskie jawne i tajne w latach 1939–1945, ankiety, szkoły powszechne ogólnokształcące w województwie Krakowskim, 1946, 119 k.

11. AAN, Ministerstwo Oświaty w Warszawie, sygn. 7510 [Text]. – Departament Planowania i Finansowania: szkolnictwo polskie jawne i tajne w latach 1939–1945, ankiety, szkoły średnie zawodowe i dokształcanie zawodowe w województwie Lubelskim 1946, 160 k.

12. AAN, Delegatura Rządu Rzeczypospolitej Polskiej na Kraj, sygn. 202/VII/2 [Text]. – Raport sytuacyjny za okres 10 XI 1941 r., Nauczanie tajne na poziomie akademickim, 192 k.

13. Ustawa z dnia 21 lipca 1944 r. o utworzenia Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego [Text] // Dziennik Ustaw. – 1944. – Issue 1. – P. 1.

References

1. Kazakova, O. M. (2007). Vprovadzhennia natsystskoi polityky u sferi osvity na okupovanykh polskykh zemliakh (veresen 1939 – cherven 1941) [Implementation of the Nazi educational policy in occupied Poland (September 1939 – June 1941)]. Naukovi pratsi istorychnoho fakultetu Zaporizkoho natsionalnoho universytetu. Zaporizhzhja: Prosvita, XXI, 302–305.

2. Walczak, M. (1987). Działność oświatowa i martyrologia nauczycielstwa polskiego pod okupacją hitlerowską 1939–1945 [Educational activities of Polish teachers and their martyrdom during the Nazi occupation 1939–1945]. Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk – Łódź: Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 532.

3. Wycech, Cz. (1964). Z dziejów tajnej oświaty w latach okupacji [From the history of secret education during the Nazi occupation]. Warszawa: Nasza kniarnia, 285.

4. Ignatowicz, A. (2009). Tajna Oświata i Wychowanie w Okupowanej Warszawie. Warszawa: Fundacja «Warszawa Walczy 1939–1945», 191.

5. Mauersberg, S., Walczak, M. (2005). Szkolnictwo polskie po drugiej wojnie światowej (1944–1956) [Polish education after World War II (1944–1956)]. Warszawa: Polskie Towarzystwo Pedagogiczne Zarząd Główny, 275.

6. Vasyliuk, A. V. (2011). Tendentsii reformuvannia shkilnoi osvity Polshchi (XX – pochatok XXI st.) [Tendencies of school reforming in Poland (the XX-th – beginning of the XXI-st century)]. Ternopil, 462.

7. Archiwum Zarządu Głównego Związku Nauczycielstwa Polskiego w Warszawie (dalej – AZG ZNP). Sprawozdania okresowe DOiK Delegatury Rządu RP, sygn. 24, teczek 21. Sprawozdanie DOiK za okres 1 IX – 31 XII 1941 r., 37 k.

8. AZG ZNP. Sprawozdania okresowe DOiK Delegatury Rządu RP, sygn. 24, teczek 21, Sprawozdanie finansowe DOiK za okres od 1 IV – 30 VIII 1944 r., 139 k.

9. Archiwum Akt Nowych w Warszawie (dalej – AAN). Ministerstwo Oświaty w Warszawie, sygn. 1879, Departament Szkolnictwa Ogólnokształcącego, Nauczanie w okresie wojny, wypracowanie uczniów szkół średnich, 1946, 235 k.

10. AAN, Ministerstwo Oświaty w Warszawie, sygn. 7496. Departament Planowania i Finansowania: szkolnictwo polskie jawne i tajne w latach 1939–1945, ankiety, szkoły powszechne ogólnokształcące w województwie Krakowskim, 1946, 119 k.

11. AAN, Ministerstwo Oświaty w Warszawie, sygn. 7510. Departament Planowania i Finansowania: szkolnictwo polskie jawne i tajne w latach 1939–1945, ankiety, szkoły średnie zawodowe i dokształcanie zawodowe w województwie Lubelskim 1946, 160 k.

12. AAN, Delegatura Rządu Rzeczypospolitej Polskiej na Kraj, sygn. 202/VII/2. Raport sytuacyjny za okres 10 XI 1941 r., Nauczanie tajne na poziomie akademickim, 192 k.

13. Ustawa z dnia 21 lipca 1944 r. o utworzenia PKWN [The Act of 21-st July, 1944 on the establishment of the Polish Liberation Committee] (1944). Dziennik Ustaw, 1, 1.

Рекомендовано до публікації д-р пед. наук Аніщенко О. В.
Дата надходження рукопису 10.08.2016

Давиденко Олена Василівна, кандидат педагогічних наук, викладач, кафедра англійської мови та методики викладання, Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя, вул. Графська, 2, м. Ніжин, Україна, 16600
E-mail: Lenawd@ukr.net

UDC 378.013-047.22

MILESTONES OF ADMINISTRATIVE ACTIVITY OF HEAD LEADER OF EDUCATION INSTITUTION

© I. Drach

The article analyzes the specific features of the management of educational system, reveals the essence of leadership as a new management paradigm, which provides for the implementation of such a model of management of educational institutions, in which tight control and direct intervention in the educational process of inferior place flexibility, consultation mechanisms of management and self-government. The main milestones of administrative activity head leader of the institution are considered: the creation of conditions for values and personal interaction, which is characterized by the definition and adoption of agreed common values and mutual interpenetration of the humanistic value orientations of coexistence, the possibility of self-realization of each; facilitation maintenance, which enables the creation of director-facilitator the conditions for the disclosure of the creative potential of employees, support the process of building the trajectory of their professional and personal development to achieve the highest results in the professional activity, resistance at talent, creativity and initiative as the most important resource of the success of the organization, in particular, and administrative; reflexiv-